

Lausunto Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määrääjän pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Määrääjän tulee olla realistinen resursseihin nähden, eli lakisääteisiä määrääaikoja ei tule ylittää resurssipulan vuoksi. Siksi arkipäiväkohtainen tarkastelu on haastavaa, koska työllisyysalueiden toiminta on vasta käynnistynyt.

Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Kyllä on. Osalla tarve palvelulle ei edellytä työvoimaviranomaiselta toimia, koska jatkoloputus on tiedossa. Monet vaikeasti työllistyvät asiakkaat saavat liian vähän tarvitsemaansa palvelua työvoimaviranomaiselta ja se näkyy vahvasti välityömarkkinalla ja kolmannella sektorilla, jotka pyrkivät paikkaamaan näitä palveluaukkoja. Vaikeasti työllistettävien osalta on myös tärkeää painottaa kasvokkain tapahtuvaa työnhakukeskustelua sähköisten palvelukanavien sijaan.

Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asiointiin laiminlyönnistä kannatettavana?

Järjestelmää tulee kehittää niin, että vuorokautta ennen määrääjän umpeutumista järjestelmä lähettää automaattisen, tekstiviestimuistutuksen asiakkaalle, suoritettavasta tehtävästä. Tekstiviesti on sähköpostia ehdottomasti parempi vaihtoehto, sillä kaikilla ei ole digitaidot sillä tasolla, että sähköinen asiointi onnistuu. Muistutus toimisi periaatteella, kuin terveydenhuollon ajanvarauksen muistutukset toimivat. Virkailijan tulee kuitenkin selkeästi ja ilman tulkinnan mahdollisuutta informoida asiakasta tämän oikeuksista ja velvollisuuksista. On hyvä huomioida, että viivästyksiä, jotka ovat asiakkaasta riippumattomia, ei voida siirtää asiakkaan vastuulle.

Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Kyllä, huomioiden alkuhaastatteluiden järjestämisen määrääjat, josta kommentti yllä.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

Työnhakuvelvollisuutta tulee yksinkertaistaa ja selkeyttää erittäin paljon. Työnhakuvelvollisuuden tulee kohdentua realistisesti omalle alalle, johon työkyky ja osaaminen ovat riittävällä tasolla. Osa-aikatyöskentelyn osalta tulisi olla myös selkeää arviointia, onko henkilöllä realistinen mahdollisuus tehdä kahta eri työtä osa-aikaisesti esimerkiksi työaikojen puitteissa ennen työnhakuvelvollisuuden asettamista. Esimerkiksi jos asiakas on osa-aikatyössä kunnassa x ja työskentelee klo 8–14 arkisin, ja hänelle tarjotaan toinen osa-aikatyö kunnasta y, joka sijaitsee 40 kilometrin päässä, toisen työn vastaanottaminen ei ole realistinen vaihtoehto. Nykyinen 4 työpaikan malli ei ole myöskään yritysystävällinen ja lisää piilotyöpaikkojen määrää, yrittäjät ovat turhautuneita ns. turhien työhakemusten määrään ja jättävät työpaikkoja ilmoittamatta rekrytointiprosessin aiheuttaman

työmäärän vuoksi. Tilanne, jossa asiakkaalla on osaamisen kehittämisen tarve, ja hän aloittaa omaehtoiset opinnot, työnhakuvelvollisuuden asettaminen aiheuttaa suuren ristiriidan opintojen edistämisen ja osaamisen kehittämisen kannalta tarkasteltuna.

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

Ei ole. Tulkinnanvaraa on virkailijakohtaisesti edelleen liian paljon, ja tämä on hyvin epäselvä sekä asiakkaille että virkailijoille, asiakkailta on vahva kokemus virkailijakohtaisesti määrittelystä.

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

Viitaten edellisiin kommentteihin, ei.

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

Alentamisen kriteerit tulee löytyä lakipykälästä ilman tulkinnanvaraa, jolloin asiakkaat ovat tasa-arvoisessa tilanteessa, kun virkailijakohtainen harkinta ja tulkinta poistuu. Pohdittavaa on myös, onko kaikkien tarpeen työllistyä koko-aikatyöhön, sillä monelle osa-aikatyö on ainoa realistinen vaihtoehto pysyä työelämässä. Miten tätä tuetaan lainsäädännön keinoin? Esimerkiksi muissa pohjoismaissa osa-aikatyöhön kannustetaan, ja se nähdään aina kannattavampana kuin työttömyys. Suomessa osa-aikatyön arvoa ei nähdä samalla tavalla, ja byrokratia on hyvin kankea myös osa-aikatyötä tekevien kohdalla. Osa-aikatyön yleistymisen myös voisi lisätä heikommassa työmarkkina-asemassa olevien siirtymistä työmarkkinoille.

Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

Jotta työtarjoukset vastaavat tarpeeseen, ja oikea työnhakija veloitetaan hakemaan oikeaa työpaikkaa, tulee viranomaisella olla kattavat tiedot asiakkaan tilanteesta ja historiasta. Tähän päästäkseen tarvitaan aktiivisia ja säännöllisiä tapaamisia, joilla voidaan luoda kattava kokonaiskuva ja välttyä turhilta ja väärin kohdennetuilta työtarjouksilta. Laissa korostetaan sitä, että työvoimaviranomaisen ensisijainen tehtävä on työn välitys, ja sen tulisi näkyä työvoimaviranomaisten arkityöskentelyssä. Tämänhetkinen kokemus asiakkailta on, että työtarjouksia ei tehdä riittävästi työvoimaviranomaisten toimesta.

Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

Kyllä.

Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

Kyllä.

Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Ensisijainen tehtävä on nuorten opiskelukuntoiseksi saaminen, elämänhallinnan ja arjenhallinnan tulee olla riittävällä tasolla opintojen aloittamiseksi. Ensisijaiset tukitoimet tulee kohdentaa siis siihen, että nuoret kuntoutuvat opiskelukuntoiseksi ja tähän tarvitaan vahvaa yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa sekä riittäviä resursseja.

Muuta lausuttavaa:

Lähtökohtaisesti esiin nousevat nykytilassa ja muutoksissa säästöpainet. Malli, jossa työtön on keskiössä ja halutaan oikeaa vaikuttavuutta sekä oikein kohdentunutta palvelua vaatisi lakimuutoksen, jossa säädetään enimmäisasiakasmäärä per virkailija riittävän matalalle tasolle. Näin panostus työttömyyden keston vähentämiseen olisi selkeästi parempi, joka näkyisi positiivisesti taloudessa ja työttömyysjaksojen pituudessa. Ylikuormitustila virkailijoilla ei lakimuutosten kautta johda positiivisiin tuloksiin, sillä laadukkaan työn tekemiseksi tarvitaan aikaa asiakkaan kohtaamiselle ja tilanteeseen perehtymiselle. Kaikki eivät hyödy samasta sapluunasta, ja toisten asiakkaiden palveluntarve voi olla kolminkertainen, jolloin myös ajankäytössä tämä täytyy pystyä toteuttamaan. Tilanne, jossa työvoimapalveluiden siirto toteutettiin alijäämäisenä kunnille, aiheuttaa tilan, jossa aliresursointi ja määrärahojen vähyys on kuntien ongelma, ja kuntien mahdollisuus vaikuttaa lakien sisältöön on tosiasiallisesti häivän pieni. Omaehtoisten opintojen osalta lain tulee olla riittävän selkeä tulkinnan poistamiseksi, sillä asiakkaiden tämänhetkinen kokemus on, että virkailijan harkinta määrittää kenelle omaehtoiset opinnot mahdollisesta ja kenelle ei. Erityisesti pienissä kunnissa, joissa työttömät työnhakijat tuntevat toisensa, eriarvoisuuden tunne ja palveluiden saatavuuden ristiriitaisuus tulevat esille eri tavoin kuin suurissa kunnissa ja kaupungeissa.